

AİLE KATILIMI VE SOSYAL BECERİ EĞİTİMİ PROGRAMLARININ TEK BAŞINA VE BİRLİKTE 4-5 YAŞ ÇOCUKLARININ SOSYAL BECERİLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN İNCELENMESİ*

İlkay GÖKTAŞ¹
Hülya GÜLAY OGELMAN²

Atıf/©: Göktaş, İlkay; Gülay Ogelman, Hülya (2016). Aile Katılımı Ve Sosyal Beceri Eğitim Programlarının Tek Başına Ve Birlikte 4-5 Yaş Çocuklarının Sosyal Becerileri Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl 9, Sayı 1, Haziran 2016, ss. 415-438

Özet: Bu araştırmanın amacı, 4-5 yaş çocukları için hazırlanan Aile Katılımı ve Sosyal Beceri Eğitim Programlarının tek başına ve birlikte 4-5 yaş çocuklarının sosyal becerileri üzerindeki etkisinin incelenmesidir. Araştırmada ön test – son test ve izleme testi kontrol gruplu yarı deneysel model kullanılmıştır.

Araştırmanın çalışma grubu, Deney Grubu1 (Aile Katılımı Etkinlikleri'nin uygulandığı grup), Deney Grubu2 (Sosyal Beceri Eğitim Programı'nın uygulandığı grup), Deney Grubu3 (Aile Katımlı Sosyal Beceri Eğitim Programı'nın uygulandığı grup) ve Kontrol Grubu (Herhangi bir program uygulanmayan grup) olmak üzere dört alt gruptan oluşmaktadır. Deney Grubu1'de 34 çocuk, 34 anne, 34 baba; Deney Grubu2'de 32 çocuk; Deney Grubu3'de 30 çocuk, 30 anne, 30 baba; Kontrol grubunda 32 çocuk, 32 anne, 32 baba yer almaktadır. Araştırmada veri toplama araçları olarak, Kişisel Bilgi Formu ve Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (Avcıoğlu, 2007) yer almıştır.

Araştırmanın bulgularına göre; Aile Katımlı Sosyal Beceri Eğitim Programı'nın, Deney Grubu3; Sosyal Beceri Eğitim Programı'nın Deney Grubu2; Aile Katılımı Etkinlikleri'nin Deney Grubu1'deki 4-5 yaş çocuklarının sosyal becerileri (kişiler arası beceriler, kızgınlık davranışlarını kontrol etme ve değişikliklere uyum sağlama

Makale Geliş Tarihi: 10.03.2016/ Makale Kabul Tarihi: 09.05.2016

* Bu makale Pamukkale Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Projeleri Koordinasyon Birimi (PAU-BAP) tarafından desteklenen 2013 EĞBE 007 nolu Yüksek Lisans tez (Aile Katılımı ve Sosyal Beceri Eğitim Programlarının Tek Başına ve Birlikte 4-5 Yaş Çocuklarının Sosyal Becerileri ve Anne-Çocuk İlişkileri Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi) projesinden hazırlanmış ve 4.Uluslararası Okul Öncesi Eğitim Kongresi'nde (2-5 Eylül 2015, Hacettepe Üniversitesi) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

1 Öğr. Gör., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun, Türkiye, e-posta: ilkay.goktas@omu.edu.tr

2 Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi, Denizli, Türkiye, e-posta: hgulay@pau.edu.tr

becerileri, akran baskısı ile başa çıkma, kendini kontrol etme, sözel açıklama, sonuçları kabul etme, dinleme, amaç oluşturma, görevleri tamamlama) üzerinde anlamlı düzeyde etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($p < .01$).

Anahtar Kelimeler: Aile katılımı, okul öncesi dönem çocukları, sosyal beceri, sosyal beceri eğitimi

The Effects of Alone and Joint The Social Skills Education and Family Participation Programmes on 4-5 Years Old Children's Social Skills and Mother-Child Relationship

Citation/©: Göktaş, İlkay; Gülay Ogelman, Hülya (2016). The Effects of Alone and Joint The Social Skills Education and Family Participation Programmes on 4-5 Years Old Children's Social Skills and Mother-Child Relationship, Hitit University Journal of Social Sciences Institute, Year 9, Issue 1, June 2016, pp. 417-440

Abstract: The aim of this research was to determine effect alone and joint and Family Participation and The Social Skills Education Programmes on 4-5 years old children's social skills. This research was designed as a quasi experimental study. During the research pre-test, past-test and follow-up test is used to collect accurate data.

The work group of this research was consisted of for subgroups; Experimental Group1 (the group that The Family Participation Activity is applied), Experimental Group2 (The group that The Social Skills Education Programme is applied), Experimental Group3 (The group that The Social Skills Education Programme With Family Participation is applied) and control group (the none of this programmes are applied). Experimental Group1 there are 34 children, 34 mothers, 34 fathers, in the Experimental Group2 there are 32 children, Experimental Group3 there are 30 children, 30 mothers, 30 fathers, in the Control Group there are 32 children, 32 mothers, 32 fathers. During this research; Personal Information Form, Child-Parent Relationship Scale (Mother Form) and Social Skills Evaluation Scales are used as a data collection tools.

According to the results of this research, Social Skills Education Programme With Family Participation in Experimental Group3; social skills education programme in Experimental Group2; The Family Participation Activity in Experimental Group1 for 4-5 year of children's social skills (interpersonal skills, controlling the anger behaviour and the abilities of adapting to changes, coping with the peer pressure, controlling himself, verbal description, accepting the results, listening, creating aim, completing the tasks) are an significant effect ($p < .01$).

Keywords: Parents participation, preschool children, social skills, social skills education

I. GİRİŞ

İnsanın biyolojik bir varlıktan toplumsal bir varlığa dönüşmesini sağlayan en önemli öge iletişimidir (Tuna, 2012: 3). Sosyal ilişkileri geliştirmek, kişiler arası ilişkileri güçlendirmek için sosyal beceriler gibi davranışlar gereklidir. Bu nedenle okul öncesi dönemde çocukların sosyal becerileri kazanarak diğer insanlarla doğru iletişim kurmayı öğrenmeleri sağlıklı bir birey olmaları açısından önem taşımaktadır.

Gülay ve Akman (2009: 63) okul öncesi dönemde sosyal gelişimi etkileyen faktörlerin başlıcalarını; aile, akranlar, sosyal konum, oyun, cinsiyet, yaş, çocuğun engelli olup olmaması, okul öncesi eğitim kurumları, kitle iletişim araçları olarak tanımlamışlardır. Bilek (2011: 33)'e göre okul öncesi dönemde sosyal beceri gelişimini etkileyen birçok faktör vardır. Bunlar; cinsiyet, yaş, çocuğun engelli olup olmaması, akran ilişkileri, okul ve ailedir. Aileler ve öğretmenler beceri kazanımında en kritik dönemlerden biri olan bu dönemde tüm faktörleri göz önünde bulundurarak çocuğun gelişim düzeyine uygun etkinliklerle sosyal beceri kazanımını desteklemelidirler. Ladd (2005: 94)'e göre çocuklar, sosyal becerileri akranlarını, yetişkinleri model alarak ve belli durumlarda nasıl davranılacağına açıklanması ile öğrenmektedirler. Özellikle oyunlar, akran ilişkilerinin şekillendiği etkinlikler olması nedeniyle sosyal becerilerin öğretiminde de önemli bir role sahiptir. Küçük çocuklar, oyunlar sırasında işbirliği kurarak, yardımlaşarak, oyuncaklarını paylaşarak, grupla birlikte hareket ederek, kurallara uyararak sosyal becerileri pekiştirmektedirler (Barbakoff ve Yo, 2002; Honig ve Wittmer, 1996).

Akçamete ve Avcıoğlu (2005: 63) sosyal etkileşim için gerekli olan sosyal becerilerin kendiliğinden öğrenilebildiği gibi yeterli şartların sağlanmadığı ortamlarda sistematik, yapılandırılmış bir yaklaşım çerçevesinde öğretilebileceğini belirtmektedir. Sosyal beceri eğitimi, bireyin sosyal durumlar ile daha etkili olarak başa çıkmasını kolaylaştıran, sosyal etkileşim sürecinde olup bitenler hakkında farkındalığını artıran ve iletişim becerilerinin öğretilmesi için olanak sağlayan bir yaklaşımdır (Çakıl, 1998: 5). Sosyal beceri eksiklikleri için yapılacak erken müdahale uygulamaları sosyal beceriye sahip olmayan çocukların, sosyal gelişimlerinde ve akademik performanslarında ilerlemeler sağlamalarını destekleyebilecektir. Sosyal beceri eğitimi çocukların sosyal ve duygusal problemleri çözerken izlenecek yolları belirlemesini ve kendini daha rahat ifade edebilmesini sağlamak amacıyla kullanılmaktadır.

Başarılı bir eğitim için çocuk ve öğretmen arasında güven ve sevgi ilişkisinin kurulması, öğretmenin çocuğu tanınması, ihtiyaçlarını ve yaşadığı ailenin

özelliklerini iyi bilmesi gerekmektedir. Aile, çocuğun yaşamında aile her zaman ayrıcalıklı bir yere sahiptir, çocuk, ilk eğitimini ailede alır ve bütünsel olarak aileye bağlıdır. Bu nedenle çocuğun kalıtımla getirmiş olduğu özelliklerinin ne kadar gelişeceği, nasıl biçimleneceği ve daha sonraki yılları ne kadar etkileyeceği aileye ait özellikler ile yakından ilgilidir (Arabacı ve Aksoy, 2005: 18).

Anne babalar çocuklarının öğrenme ortamlarına dahil olduklarında öğrenmelerine şahit olmak onları mutlu edecektir. Bununla birlikte çocuk hakkında daha fazla bilgi edineceklerdir. Eğitimcilerin ve çocukla birlikte vakit geçirmeye ek olarak çocuğun gelişim alanları hakkında bilgi edineceklerdir. Bu bilgiler doğrultusunda evde öğrenme ortamları hazırlanarak öğrenmenin sürekli ve kalıcı hale getirilmesi desteklenecektir. Ayrıca ailenin özel ilgileri, becerileri okul öncesi etkinliklerin içinde yer alabilir (Dere, 2001). Okul öncesinde çocuklar model alma yöntemi ile öğrendikleri için okulda kazanılan deneyimlerin ailede değer görmediği bir ortamda yetişen çocuk için okulda kazanılan deneyimler zamanla önemini yitirecektir. Bu yüzden aileler eğitim sürecine dahil olarak çocuklara değer verdiklerini hissettirip daha planlı ve devamlı bir öğrenim süreci oluşturmalarıdır. Okul öncesi eğitimi öğretmenleri de çocukların sosyal ilişkilerini geliştirici bir sınıf ortamı oluşturarak, belirlenen sosyal becerilerin eğitimine odaklanan bir yaklaşımla eğitim programını şekillendirerek, çocuklara olumlu model olarak sosyal becerilerin öğrenilmesini destekleyebilirler (Vaughn ve diğ., 2003: 11).

Türkiye’de okul öncesi dönem çocuklarının sosyal becerilerini ve sosyal beceri eğitimi programlarının etkisini ele alan çalışmalar son on yılda önemli düzeyde artış göstermiştir (Dereli, 2008; Ekinci Vural, 2006; Karakuş Özdemir, 2015; Kurt, 2007; Tanrıoğen, 2014; Türkoğlu, 2013; Uysal, 2014; Yener Öztürk, 2014). Ancak yapılan deneysel çalışmalar içerisinde birden fazla deney grubunu içeren ve aynı zamanda izleme testi ile kalıcılığı kontrol edilen bir çalışmaya rastlanılmamaktadır. Bu araştırmada Sosyal Beceri Eğitim Programı’nın okulda ve evde uygulanmasının etkililiğini daha ayrıntılı ölçebilmek amacıyla üç deney grubu ve bir kontrol grubu ile çalışılmıştır. Farklı deney grupları ile okulun, ev ortamının ve ikisinin birlikte sosyal beceriler eğitim programı aracılığı ile çocuklar üzerindeki etkisini ortaya koymak amaçlanmıştır. Alanda yer alan çalışmalardan farklı olarak Aile Katımlı Sosyal Beceri Eğitimi’nin, Sosyal Beceri Eğitimi’nin ve Aile Katılımı Etkinlikleri’nin 4-5 yaş çocuklarının sosyal becerilerine olan etkisi ayrı ayrı incelenmiş ve bu etkinin kalıcılığı da izleme testi ile kontrol edilmiştir. Ayrıca aynı dönemde farklı gruplar ile çalışılması, çocukların okulda ve evde eş zamanlı desteklenmelerinin, sadece okulda ya da evde desteklenmelerinden daha etkili olabileceği sonucuna

ulaşılmasını sağlamış, farklı gruplar arasında karşılaştırma yapma imkanı tanımıştır.

Sosyal becerilerin kazanımında okul öncesi dönemin önemi ve özellikle bu dönemde eğitimin kalıcılığı ve sürekliliği için okul aile işbirliği ile gerçekleşen eğitimlerin önemi göz önünde bulundurulduğunda, “Aile katılımı ve sosyal beceri eğitimi programlarının tek başına ve birlikte 4-5 yaş çocuklarının sosyal becerileri üzerindeki etkisi nedir?” ifadesi araştırmanın problemini oluşturmaktadır. Bu probleme bağlı olarak araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- 1) Aile Katımlı Sosyal Beceri Eğitim Programı'nın, 4-5 yaş çocuklarının (Deney Grubu 3) sosyal becerileri üzerinde istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde etkisi var mıdır?
- 2) Sosyal Beceri Eğitim Programının, 4-5 yaş çocuklarının (Deney Grubu 2) sosyal becerileri üzerinde istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde etkisi var mıdır?
- 3) Aile Katılımı Etkinliklerinin, 4-5 yaş çocuklarının (Deney Grubu1) sosyal becerileri üzerinde istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde etkisi var mıdır?
- 4) Deney ve kontrol grupları arasında sosyal beceri düzeyi açısından anlamlı farklılık bulunmakta mıdır?

II. YÖNTEM

A. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu belirlenirken öncelikle, Milli Eğitim Bakanlığı Afyon İli Dinar İlçe Müdürlüğü'nden, ilçedeki bağımsız anaokulları ve anasınıflarını kapsayan bir izin yazısı alınmıştır. İzin yazısı doğrultusunda, uygulamaların sorunsuz, rahat ve belirlenen çalışma takvimi içerisinde yürütülebilmesi için dört grup için birbirine yakın 4 okuldan 8 uygulama sınıfı seçilmiştir. Kolay ulaşılabilir durum örnekleme olarak adlandırılan bu yöntem araştırmaya hız ve pratiklik kazandırabilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 141). Uygulama sınıflarındaki 4-5 yaş çocuklarına öncelikle ön test uygulanmış ve çocukların sosyal beceri düzeyleri belirlenmiştir. Yapılan Kolmogorov Smirnov Testi ile grupların normal dağılım gösterdiği sonucuna ulaşıldıktan sonra gruplar arasından yansız atama ile deney ve kontrol grupları belirlenmiştir.

Araştırmanın çalışma grubu, Deney Grubu1 (Aile Katılımı Etkinlikleri'nin uygulandığı grup), Deney Grubu2 (Sosyal Beceri Eğitim Programı'nın uygulandığı grup), Deney Grubu3 (Aile Katımlı Sosyal Beceri Eğitim

Programı'nın uygulandığı grup) ve Kontrol Grubu (Herhangi bir program uygulanmayan grup) olmak üzere dört alt gruptan oluşmaktadır. Deney Grubu1'de 34 çocuk, 34 anne, 34 baba; Deney Grubu2'de 32 çocuk; Deney Grubu3'de 30 çocuk, 30 anne, 30 baba; Kontrol grubunda 32 çocuk, 32 anne, 32 baba yer almaktadır. Çalışma grubundaki tüm çocuklar normal gelişim özelliği göstermektedir ve anne-babalarıyla birlikte yaşamaktadırlar. Araştırmanın yürütüldüğü sınıflarda kaynaştırma öğrencisi bulunmamaktadır.

Tablo 1. Çalışma grubunda yer alan çocukların cinsiyete göre dağılımı

Gruplar	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Deney grubu1	15	44.1	19	55.9	34	26.6
Deney grubu2	17	53.1	15	46.9	32	25.0
Deney grubu3	14	46.7	16	53.3	30	23.4
Kontrol grubu	14	43.8	18	56.2	32	25.0
Toplam	60	46.9	68	53.1	128	100.0

Tablo 1.'de görüldüğü gibi çalışma grubunda 60 (% 46.9) kız, 68 (% 53.1) erkek çocuk yer almaktadır.

Tablo 2. Çalışma grubunda yer alan çocukların yaşlara göre dağılımı

Gruplar	4 yaş		5 yaş		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Deney grubu1	15	44.1	19	55.9	34	26.6
Deney grubu2	17	53.1	15	46.9	32	25.0
Deney grubu3	14	46.7	16	53.3	30	23.4
Kontrol grubu	14	43.8	18	56.2	32	25.0
Toplam	60	46.9	68	53.1	128	100.0

Tablo 2.'de görüldüğü gibi çalışma grubunda 4 yaş grubu 60 (% 46.9), 5 yaş grubu 68 (% 53.1) çocuk yer almaktadır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu ve Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır.

B. Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu

Kişisel Bilgi Formu'nda, çocuğun cinsiyeti, yaşı, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, anne yaşı, baba yaşı, anne mesleği, baba mesleği, kardeş sayısı ve kardeş cinsiyeti soruları yer almaktadır.

Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği

Avcıoğlu (2007) tarafından, 4-6 yaş grubu çocuklar için geliştirilen Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği, sosyal etkileşimi artırmak için iletişim yetersizliklerine yardım etmede önemli olan becerileri, öğretmen görüşüne dayalı olarak ölçmeyi amaçlamaktadır. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Avcıoğlu (2007) tarafından yapılmıştır. “Her Zaman Yapar”, “Çok Sık Yapar”, “Genellikle Yapar”, “Çok Az Yapar”, “Hiçbir Zaman Yapmaz” şeklinde derecelendirilmiş beşli likert tipi bir ölçektir. Ölçek aşağıda yer alan 9 alt boyuttan ve 62 maddeden oluşmaktadır (Avcıoğlu, 2007: 93).

Ölçekte olumsuz maddeler ters çevrilmiştir. Böylece kullanılan toplam puanlarda elde edilen yüksek puan yüksek sosyal beceriyi ifade etmektedir.

1.Kişiler arası beceriler (KB):

Bireyler arası karşılıklı etkileşimin sürdürülmesinde önemli olan kişiler arası beceriler boyutu 15 maddeden oluşmaktadır. Bu çalışmada alt ölçeğin iç tutarlılık katsayısı (Cronbach's Alpha) .95 olarak hesaplanmıştır (Avcıoğlu, 2007: 91-93).

2.Kızgınlık davranışlarını kontrol etme ve değişikliklere uyum sağlama becerileri (KDKEDUSB):

Bireylerin sosyal etkileşim içerisinde hem kendilerinin hem de başkalarının kızgınlık davranışlarını kontrol etmelerine ve değişikliklere kolayca uyum sağlamalarına yardım eden becerilerden oluşan bu boyut 11 maddeden oluşmaktadır. Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği'nin bu alt ölçeğinin iç tutarlılık katsayısı (Cronbach's Alpha) .94 olarak hesaplanmıştır (Avcıoğlu, 2007: 91-93).

3.Akran baskısı ile başa çıkma becerileri (ABBÇB):

Bireylerin sosyal etkileşim içerisinde akranları tarafından karşılaşılabilecekleri çeşitli baskılarla başa çıkmalarına yardım eden becerilerden oluşan bu boyut 10 maddeden oluşmaktadır. Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği'nin bu alt ölçeğinin iç tutarlılık katsayısı (Cronbach's Alpha) .92 olarak hesaplanmıştır (Avcıoğlu, 2007: 91-93).

4.Kendini kontrol etme becerileri (KKEB):

Bireylerin sosyal davranışları üzerinde kendilerini kontrol etmelerine yardım eden becerilerden oluşan bu boyut 4 maddeden oluşmaktadır. Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği'nin bu alt ölçeğinin iç tutarlılık katsayısı (Cronbach's Alpha) .91 olarak hesaplanmıştır (Avcıoğlu, 2007: 91-93).

5.Sözel açıklama becerileri (SAB):

Bireyler arası etkileşimin başlaması ve sürdürülmesinde başlangıç oluşturan becerilerden oluşan bu boyut 7 maddeden oluşmaktadır. Sözel Açıklama Becerileri alt ölçeğinin iç tutarlılık katsayısı (Cronbach's Alpha) .85 olarak ifade edilmiştir (Avcıoğlu, 2007: 91-93).

6.Sonuçları kabul etme becerileri (SKEB):

Bireylerin karşılaşabilecekleri çeşitli sonuçları kabul etmelerine yardım eden becerilerden oluşan bu boyut 4 maddeden oluşmaktadır. Alt ölçeğin iç tutarlılık katsayısı (Cronbach's Alpha) .95 olarak hesaplanmıştır (Avcıoğlu, 2007: 91-93).

7.Dinleme becerileri (DB):

Bireyler arası etkileşimin başlaması ve sürdürülmesinde başlangıç oluşturan becerilerden oluşan dinleme becerileri boyutu 5 maddeden oluşmaktadır. Dinleme Becerileri alt ölçeğinin iç tutarlılık katsayısı (Cronbach's Alpha) .87 olarak hesaplanmıştır (Avcıoğlu, 2007: 91-93).

8.Amaç oluşturma becerileri (AOB):

Bireylerin başkalarından bağımsız olarak bir amaç oluşturmalarını ve bu amaçları gerçekleştirmelerini sağlayan becerilerden oluşan bu boyut 3 maddeden oluşmaktadır. Alt ölçeğin iç tutarlılık katsayısı (Cronbach's Alpha) .78 olarak belirlenmiştir (Avcıoğlu, 2007: 91-93).

9.Görevleri tamamlama becerileri (GTB):

Bireylerin üstlendikleri görevleri yerine getirmelerine yardım eden becerilerden oluşan bu boyut 3 maddeden oluşmaktadır. Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği'nin bu alt ölçeğinin iç tutarlılık katsayısı (Cronbach's Alpha) .88 olarak hesaplanmıştır (Avcıoğlu, 2007: 91-93).

Bu araştırmada Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği'nin güvenilirlik katsayısı (Cronbach's Alpha) Kişiler Arası Beceriler (KB) alt boyutunda ($\alpha=0.820$), Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme ve Değişikliklere Uyum Sağlama Becerileri (KDKEDUSB) alt boyutunda ($\alpha=0.806$), Akran Baskısı İle Başa Çıkma Becerileri (ABBÇB) alt boyutunda ($\alpha=0.865$), Kendini Kontrol Etme Becerileri (KKEB) alt boyutunda ($\alpha=0.863$), Sözel Açıklama Becerileri (SAB) alt boyutunda ($\alpha=0.870$), Sonuçları Kabul Etme Becerileri (SKEB) alt boyutunda ($\alpha=0.798$), Dinleme Becerileri (DB) alt boyutunda ($\alpha=0.826$), Amaç Oluşturma Becerileri (AOB) alt boyutunda ($\alpha=0.696$), Görevleri Tamamlama

Becerileri (GTB) alt boyutunda ($\alpha=0.733$) olarak hesaplanmıştır. Tüm ölçeğin güvenilirlik katsayısı ($\alpha =0.966$) olarak hesaplanmıştır.

C. Veri Toplama Yöntemi

Aile Katılımı ve Sosyal Beceri Eğitim Programı'nın tek başına ve birlikte, çocukların sosyal becerileri üzerindeki etkisinin incelenmesinde ön test – son test izleme testi ve kontrol gruplu yarı deneysel model kullanılmıştır. Deneysel araştırma; bilimsel yöntemler içinde en kesin sonuçların elde edildiği araştırmadır. Çünkü araştırmacı karşılaştırılabilir işlemler uygulayarak etkisini inceler ve böyle bir araştırmanın araştırmacıyı en kesin yorumlara götürmesi beklenir (Büyüköztürk ve diğ., 2014: 17). Deneysel model ile yapılan her araştırmada mutlaka bir karşılaştırma vardır. Bu belli bir şeyin kendi içindeki değişimleri ya da bu “şey”ler arası ayrımların karşılaştırılması anlamında olabilir (Karasar, 2005: 88).

Araştırmadaki deneysel desenin sembolik görünümü şu şekilde açıklanabilir:

Tablo 3. Ön test, son test ve izleme testi kontrol gruplu desen

Grup	Ön Test	Uygulama	Son Test	İzleme Testi
G1	O1	X	O5	O9
G2	O2	X	O6	O10
G3	O3	X	O7	O11
G4	O4	-	O8	O12

G1: Deney grubu1 (Aile Katılımı Etkinlikleri'nin uygulandığı grup)

G2: Deney grubu2 (Sosyal Beceri Eğitim Programı'nın uygulandığı grup)

G3: Deney grubu3 (Aile Katımlı Sosyal Beceri Eğitim Programı'nın uygulandığı grup)

G4: Kontrol grubu (Herhangi bir program uygulanmayan grup)

O1: Deney grubu1 ön test,

O2: Deney grubu2 ön test,

O3: Deney grubu3 ön test,

O4: Kontrol grubu ön test,

O5: Deney grubu1 son test,

O6: Deney grubu2 son test,

O7: Deney grubu3 son test,

O8: Kontrol grubu son test,

- O9:** Deney grubu1 izleme testi,
O10: Deney grubu2 izleme testi,
O11: Deney grubu3 izleme testi,
O12: Kontrol grubu izleme testi,
X: Deneysel işlemi göstermektedir.

Tablo 4. Araştırmada kullanılan deneysel desenin açılımı

Grup	Ön Test	Uygulama/ Deneysel İşlem	Son Test	İzleme Testi
G1	Kişisel Bilgi Formu	Aile Katılımı Etkinlikleri'nin Uygulanması	Sosyal Becerileri Değerlendirme Formu	Sosyal Becerileri Değerlendirme Formu
	Sosyal Becerileri Değerlendirme Formu			
G2	Kişisel Bilgi Formu	Çocuklara Yönelik Sosyal Beceri Eğitim Programı'nın Uygulanması	Sosyal Becerileri Değerlendirme Formu	Sosyal Becerileri Değerlendirme Formu
	Sosyal Becerileri Değerlendirme Formu			
G3	Kişisel Bilgi Formu	Aile Katımlı Sosyal Beceri Eğitim Programı'nın Uygulanması	Sosyal Becerileri Değerlendirme Formu	Sosyal Becerileri Değerlendirme Formu
	Sosyal Becerileri Değerlendirme Formu			
G4	Kişisel Bilgi Formu	Milli Eğitim Bakanlığı 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı	Sosyal Becerileri Değerlendirme Formu	Sosyal Becerileri Değerlendirme Formu
	Sosyal Becerileri Değerlendirme Formu			

Araştırmanın deneysel işlem süreci aşağıdaki basamaklara göre gerçekleştirilmiştir:

- 1) Program hazırlama aşamasında geniş bir alan yazın taraması yapılmıştır. Alan yazın taramasının ardından programın amacı ve kapsayacağı sosyal beceriler belirlenmiştir.
- 2) “Aile Katımlı Sosyal Beceri Eğitim Programı” hazırlanmıştır. Hazırlanan programda hem sınıf etkinliklerinde hem de aile katılımı etkinliklerinde “oyun, drama, rol oynama, gösterip yaptırma, işbirlikli öğrenme” yöntemlerine ağırlık verilmiş olup, belirlenen sosyal becerileri geliştirmek amacıyla oyun, drama, Türkçe-dil, müzik, sanat ve okuma yazmaya hazırlık etkinlikleri hazırlanmıştır.

- 3) Hazırlanan “Aile Katımlı Sosyal Beceri Eğitim Programı” okul öncesi eğitim alanında program geliştirme, sosyal beceri, anne-baba eğitimi konularında araştırmalar yapan üç akademisyene uzman görüşü alınmak üzere sunulmuştur. Uzman görüşleri çerçevesinde program tekrar düzenlenerek son şekli hazırlanmıştır.
- 4) Afyon İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden gerekli izinler alınmıştır.
- 5) Deney ve kontrol grupları belirlenmiştir.
- 6) Öğretmen ve ailelere “Okul Öncesi Dönemde Sosyal Becerilerin Önemi”, “Okul Öncesi Dönemde Aile Katılımı Çalışmaları”, “Aile Katılımı Etkinlikleri”, “Sosyal Beceri Eğitim Programı” ile ilgili seminerler verilmiştir.
- 7) Seminerler ve bilgilendirmeler sonunda anne-babalardan gerekli izinler alınmıştır.
- 8) Ön test ölçümlerinde, Kişisel Bilgi Formu aileler tarafından, Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği ise öğretmenler tarafından her çocuk için ayrı ayrı doldurulmuştur.
- 9) Öğretmenler tarafından 2 deney grubuna (Deney Grubu2 (32 çocuk) ve Deney Grubu3 (30 çocuk) 8 haftalık “Sosyal Beceri Eğitim Programı” uygulanmıştır. Kontrol grubunda ise öğretmenler 2013 MEB Okul Öncesi Eğitim Programı’nı uygulamaya devam etmişlerdir.
- 10) Anne-babalara öğretmenler ile birlikte program uygulamalarının ardından değerlendirme toplantıları yapılmış ve görüşleri alınmıştır.
- 11) Program uygulamalarının ardından son test uygulaması gerçekleştirilmiştir.
- 12) Son olarak son testten 4 hafta sonra izleme testlerinin doldurtulmasıyla tüm uygulamalar sona erdirilmiştir.

D. Verilerin Analizi

Ölçme araçlarından elde edilen verilerin istatistiksel analizleri için SPSS 18.0 istatistik paket programı kullanılmıştır.

Araştırmada kullanılan örneklemin normal dağılım sergileyip sergilemediğini incelemek için Kolmogorov Smirnov Testi kullanılmıştır.

Tablo 5. Deney grupları ve kontrol grubu sosyal beceri düzeyi normallik testi analizi sonuçları

Normallik Testi						
	Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df.	Sig.	Statistic	df.	Sig.
Grup1 Toplam	.101	19	.200	.974	19	.856
Grup2 Toplam	.083	19	.200	.981	19	.948
Grup3 Toplam	.107	19	.200	.979	19	.928
Grup4 Toplam	.104	19	.200	.964	19	.663

Deney grupları ve kontrol grubunun sosyal beceri düzeyleri verileri normal dağılım göstermektedir ($p=.200$, $p >.05$).

Verilerin analizinde; sosyal becerilerin uygulama döneminde değişiklik gösterip göstermediğini incelemek için ilişkili örneklem için tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Tek faktörlü varyans analizi (ANOVA), ilişkisiz iki ya da daha çok örneklem ortalaması arasındaki farkın sıfırdan anlamlı bir şekilde farklı olup olmadığını test etmek üzere uygulanır (Büyüköztürk, 2014: 48).

Deney ve kontrol grupları arasında sosyal beceri düzeyi açısından anlamlı bir fark olup olmadığını incelemek amacı ile ilişkili örneklem için T-testi (Paired-Samples “t” testi) kullanılmıştır. Olumsuz maddeler için ters çevirme işlemi uygulanmış, ön test son test ve izleme testi ortalama puanları kullanılarak analiz yapılmıştır. Ortalama puanın yüksek olması yüksek sosyal beceriyi göstermektedir. İlişkili örneklem için t-testi, ilişkili örneklem ortalamaları arasındaki farkın sıfırdan (birbirinden) anlamlı bir şekilde farklı olup olmadığını test etmek için kullanılır (Büyüköztürk, 2014: 67).

III. BULGULAR

Tablo 6. Aile Katımlı Sosyal Beceri Eğitim Programı uygulanan 4-5 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeylerinin ön test, son test ve izleme testi ölçümüne yönelik betimleyici istatistikleri

Ölçümler	N		S
Ön test	30	157.09	46.96
Son test	30	194.61	38.36
İzleme testi	30	194.95	37.74

Tablo 7. Aile Katımlı Sosyal Beceri Eğitim Programı'nın uygulandığı 4-5 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeylerinin ön test, son test ve izleme testi ölçümüne yönelik ilişkili örneklemeler için tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	P	Anlamlı fark
Denekler arası	99959.556	20	4997.978			1-2
Ölçüm	19889.175	2	9944.587	191.044	.000	1-3
Hata	2082.159	40	52.054			
Toplam	121930.89	62	-			
1: ön test 2: son test 3: izleme testi						

Tablo 7.'de Aile Katımlı Sosyal Beceri Eğitim Programı'nın, 4-5 yaş çocuklarının (Deney Grubu 3) sosyal beceri düzeyleri üzerindeki etkisine yönelik tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, çocukların sosyal beceri düzeylerinin ön test, son test ve izleme testi ölçümleri arasında istatistiksel yönden anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur ($F(2-40) = 191.044$, $p < .01$). Sosyal beceri izleme testi puan ortalamasının ($=194.95$), ön test puan ortalaması ($=157.09$) ve son test puan ortalamasına göre ($=194.61$) daha yüksek olduğu görülmektedir. Ölçümlerde, ön test puan ortalaması ($=157.09$) en düşük, izleme testi puan ortalaması ($=194.95$) ise en yüksek puan olarak belirlenmiştir.

Tablo 8. Sosyal Beceri Eğitim Programı'nın uygulandığı 4-5 yaş çocuklarının sosyal becerilerinin ön test, son test ve izleme testi ölçümüne yönelik betimleyici istatistikleri

Ölçümler	N		S
Ön test	32	158.20	47.55
Son test	32	181.25	46.34
İzleme testi	32	175.55	40.23

Tablo 9. Sosyal Beceri Eğitim Programı'nın uygulandığı 4-5 yaş çocuklarının sosyal becerilerinin ön test, son test ve izleme testi ölçümüne yönelik ilişkili örneklem için tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	P	Anlamlı fark
Denekler arası	109625.333	19	5769.754	-	-	1-2
Ölçüm	5765.433	2	2882.717	22.344	.000	1-3
Hata	4902.567	38	129.015			
Toplam	120293.333	59	-	-	-	
1: ön test 2: son test 3: izleme testi						

Tablo 9.'da Sosyal Beceri Eğitim Programı'nın, 4-5 yaş çocuklarının (Deney Grubu 2) sosyal becerileri üzerindeki etkisine yönelik yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, çocukların sosyal beceri düzeylerinin ön test, son test ve izleme testi ölçüm puanları arasında istatistiksel yönden anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur ($F(2-38) = 22.344, p < .01$). Sosyal beceri düzeyine yönelik son test puan ortalamasının ($=181.25$), ön test puan ortalaması ($=158.20$) ve izleme testi puan ortalamasına ($=175.55$) göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Ölçümlerde ön test puan ortalaması ($=158.20$) en düşük, son test puan ortalaması ($=181.25$) ise en yüksek puan olarak belirlenmiştir.

Tablo 10. Aile Katılımı Etkinlikleri'nin uygulandığı 4-5 yaş çocuklarının sosyal becerilerinin ön test, son test ve izleme testi ölçümüne yönelik betimleyici istatistikleri

Ölçümler	N		S
Ön test	34	158.00	48.73
Son test	34	184.57	39.39
İzleme testi	34	179.21	45.07

Tablo 11. Aile Katılım Etkinlikleri'nin uygulandığı 4-5 yaş çocuklarının sosyal becerilerinin ön test, son test ve izleme testi ölçümüne yönelik ilişkili örneklem için tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları

Varyansın kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	P	Anlamlı fark
Denekler arası	102742.386	18	5707.910			1-2
Ölçüm	7505.930	2	3752.965	29.974	.000	1-3
Hata	4507.404	36	22.716			
Toplam	114755.72	56	-			
1: ön test 2: son test 3: izleme testi						

Tablo 11.'de Aile Katılım Etkinlikleri'nin, 4-5 yaş çocuklarının (Deney Grubu 1) sosyal becerileri üzerindeki etkisine yönelik yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, çocukların sosyal beceri düzeylerinin ön test, son test ve izleme testi ölçüm puanları arasında istatistiksel yönden anlamlı bir farklılık olduğu bulunmuştur ($F(2-36) = 29.974, p < .01$). Sosyal beceri düzeyine yönelik son test puan ortalamasının ($=184.57$), ön test puan ortalaması ($=158.00$) ve izleme testi puan ortalamasına ($=179.21$) göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Ölçümlerde ön test puan ortalaması ($=158.00$) en düşük, son test puan ortalaması ($=184.57$) en yüksek puan olarak belirlenmiştir.

Tablo 12. Deney grupları ve kontrol grubu ön test, son test ve izleme testleri arasında sosyal beceri düzeyi açısından farklılığa yönelik ilişkili örneklem için t-testi analizi sonuçları

Ölçüm	N	S	Sd	T	P	
Deney Grubu1	34	521.7895	130.85767			
Deney Grubu 2	32	524.3684	128.13283	19	-.556	.585
Deney Grubu 1	34	521.7895	130.85767			
Deney Grubu 3	30	567.5789	108.68523	19	-3.068	.007*
Deney Grubu 1	34	521.7895	130.85767			
Kontrol Grubu	32	475.5263	136.83176	19	6.489	.000**
Deney Grubu 2	32	515.0000	131.56467			
Deney Grubu 3	30	556.5000	116.81452	20	-3.153	.005*
Deney Grubu 2	32	524.3684	128.13283			
Kontrol Grubu	32	475.5263	136.83176	19	5.082	.000**
Deney Grubu 3	30	567.5789	108.68523			
Kontrol Grubu	32	475.5263	136.83176	19	5.024	.000**

* $p < .05$ ** $p < .01$
Deney Grubu1: Aile Katılım Etkinliklerinin uygulandığı grup.
Deney Grubu2: Sosyal Beceri Eğitim Programının uygulandığı grup.
Deney Grubu3: Aile Katımlı Sosyal Beceri Eğitim Programının uygulandığı grup.
Kontrol Grubu: Herhangi bir program uygulanmayan grup.

Tablo 12. İncelendiğinde, Deney Grubu1 (Aile Katılımı Etkinlikleri) ve Deney Grubu2 (Sosyal Beceri Eğitim Programı) arasında sosyal beceri düzeyi açısından istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılık bulunmamıştır [$t(19) = -.556, p > .01$].

Deney Grubu1 (Aile Katılımı Etkinlikleri) ve Deney Grubu3 (Aile Katılımlı Sosyal Beceri Eğitim Programı) arasında sosyal beceri düzeyi açısından istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılık bulunmuştur [$t(19) = -3.068, p < .01$]. Söz konusu farklılık Deney Grubu3 (Aile Katılımlı Sosyal Beceri Eğitim Programı)'ün lehine gerçekleşmiştir.

Deney Grubu1 (Aile Katılımı Etkinlikleri) ve kontrol grubu arasında sosyal beceri düzeyi açısından istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılık bulunmuştur [$t(19) = 6.489, p < .01$]. Söz konusu farklılık Deney Grubu1 (Aile Katılımı Etkinlikleri)'in lehine gerçekleşmiştir.

Deney Grubu2 (Sosyal Beceri Eğitim Programı) ve Deney Grubu3 (Aile Katılımlı Sosyal Beceri Eğitim Programı) arasında sosyal beceri düzeyi açısından istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılık bulunmuştur [$t(20) = -3.153, p < .01$]. Söz konusu farklılık Deney Grubu3 (Aile Katılımlı Sosyal Beceri Eğitim Programı)'ün lehine gerçekleşmiştir.

Deney Grubu2 (Sosyal Beceri Eğitim Programı) ve kontrol grubu arasında sosyal beceri düzeyi açısından istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılık bulunmuştur [$t(19) = 5.082, p < .01$]. Söz konusu farklılık Deney Grubu2 (Sosyal Beceri Eğitim Programı)'nin lehine gerçekleşmiştir.

Deney Grubu3 (Aile Katılımlı Sosyal Beceri Eğitim Programı) ve kontrol grubu arasında sosyal beceri düzeyi açısından istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılık bulunmuştur [$t(19) = 5.024, p < .01$]. Söz konusu farklılık Deney Grubu3 (Aile Katılımlı Sosyal Beceri Eğitim Programı)'ün lehine gerçekleşmiştir.

IV. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmaya göre, Aile Katılımlı Sosyal Beceri Eğitim Programı, Sosyal Beceri Eğitim Programı ve Aile Katılımı Etkinlikleri 4-5 yaş çocuklarının sosyal becerilerini anlamlı ölçüde artırmıştır. Bununla birlikte son test ve izleme testi arasındaki farkın anlamlı bulunmaması uygulamanın etkisinin devam ettiği şeklinde yorumlanabilir. Bu çalışmada, üç deney grubunda, sosyal becerisi en yüksek düzeyde artış gösteren grubun aile katılımı çalışmaları uygulanmış ve okulda da sosyal beceri eğitimi programı uygulanmış çocuklar olduğu görülmektedir.

Görüldüğü üzere çocukların okulda ve evde eş zamanlı desteklenmeleri, sadece okulda ya da sadece evde desteklenmelerinden daha etkili olabilmektedir. Aile katımlı sosyal beceri eğitim programının çocukların sosyal becerileri üzerinde olumlu etkisi olduğu bulgusu, Ekinci Vural (2006: 88-101)'ın okul öncesi eğitim programındaki duyuşsal ve sosyal becerilere yönelik hedeflere uygun olarak hazırlanan aile katımlı sosyal beceri eğitimi programının çocuklarda sosyal becerilerin gelişimine etkisini incelediği çalışmasının bulguları ile örtüşmektedir. Bu çalışmada, Aile Katımlı Sosyal Beceri Eğitimi Programı uygulanan deney grubundaki çocukların Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği ile Psikolojik Gözlem Formu ve ailelerin Aile Katılım Ölçeği son test puanları kontrol grubunda yer alan çocukların puanlarına göre anlamlı derecede artış göstermiştir.

Okul öncesi eğitime ailenin katılımı, anne-babanın ebeveynlik davranışları ile ilgili bilgi edinmesini, çocuğa yönelik ebeveyn desteğinin de artmasını desteklemektedir (Scott, London ve Hurst, 2005: 375). Çağdaş okul öncesi eğitimi yaklaşımları arasında yer alan High Scope Programı da kurum ve ev merkezli eğitimin bir arada olmasına dayalıdır. Programda çocukların okul öncesi eğitim kurumlarında alacakları eğitime paralel aile katılımı çalışmaları (ev ziyareti, bireysel ve grup görüşmeleri, broşürler, seminerler vb.) ile evde de eğitimin devamlılığını sağlamak esastır (Hohmann ve Weikart, 2002: 38). Okul ve evdeki okul öncesi eğitimin eş zamanlı uygulandığı yaklaşımla ilgili yapılan araştırmalarda (Nores, Belfield, Barnett ve Schweinhart, 2005; Weikart, 1991) High Scope Yaklaşımının çocukların gelişimlerini olumlu yönde etkilediği ve olumlu etkilerin uzun süreli olarak devam ettiği ortaya konulmuştur. Özetle, yapılan çalışmalar çocukların evde ve okulda becerilerinin desteklenmesinin önemini ortaya koymaktadır. Bu çalışmanın bulguları, alan yazındaki benzer çalışmalarla paralellik göstermektedir.

Türkiye'de okul öncesi dönem çocuklarının sosyal becerilerini ele alan deneysel çalışmalarda artış olduğu görülmektedir. Bu çalışmaların ortak noktası, hazırlanan tüm sosyal beceri eğitim programlarının çocukların başta sosyal becerileri olmak üzere çeşitli becerileri üzerinde de olumlu etkiler meydana getirmesi ve farklı konulardaki eğitim programlarının da sosyal becerileri olumlu yönde etkileyebilmesidir. Okur (2008) Çocuklar İçin Felsefe (Philosophy for Children- P4C) eğitim programının, Öziskender (2011), Orff yaklaşımı ile yapılan okulöncesi müzik eğitiminin, Arda (2011) Alternatif Düşünme Stratejilerinin Desteklenmesi- Okulöncesi programının, Durualp ve Aral (2010) ise Oyun Temelli Sosyal Beceri Eğitimi Programının sosyal beceriler üzerindeki etkisini incelemiş ve tüm bu araştırmalarda uygulanan

sosyal beceri eğitiminin çocukların sosyal becerileri üzerinde olumlu etkileri görülmüştür. Yurt dışında geliştirilen sosyal beceri eğitim programlarının da çocukların sosyal becerileri üzerinde anlamlı düzeyde olumlu etkiler oluşturdukları görülmektedir. Örnek olarak, şiddeti önleme amaçlı geliştirilen İkinci Basamak: Uluslararası Birincil Önleme Programı (Second Step: A Universal Primary Prevention Program), anasınıfından ilköğretim 9. sınıf öğrencilerini kapsamaktadır. Amerika, Kanada gibi gelişmiş bazı ülkelerde 1980'lerden beri uygulanan bu programda; empati, sosyal problem çözme, öfke kontrolünde sosyal-duygusal yeterliği geliştirmek hedeflenmektedir. Programın 6 yaş grubu çocuklarının sosyal becerileri ve sosyal yeterlilikleri üzerinde olumlu etkiler oluşturduğu ifade edilmektedir (Frey, Hirschstein ve Guzzo, 2000; Mazotta-Perretti, 2009). Sonuç olarak, sosyal becerileri hedef alan eğitim programlarının, çocukların sosyal becerilerini arttırdığı görülmektedir. Araştırmanın sonuçları bu anlamda benzer çalışmalarla örtüşmektedir.

Ailenin eğitim sürecine katılım düzeyi ile çocukların öğretmenlerce gözlenen psiko-sosyal gelişim düzeyleri arasında olumlu yönde bir ilişki bulunmaktadır (Gürşimşek, 2003: 140). Ekolojik Kuram'da da Bronfenbrenner (1979: 34), ailelerin katılımının, okul öncesi eğitim kurumlarındaki programın işleyişini olumlu yönde etkileyebileceğini belirtmektedir. Konu ile ilgili araştırmacılar (Fantuzzo ve diğ., 2004; Marcon, 1999) evde gerçekleştirilen aile katılımı etkinliklerinin çocukların akranlarıyla oyun becerileri üzerinde olumlu etkisinin olabildiğini ifade etmişlerdir. Aile eğitimi çocukların öğrenme potansiyellerini arttırmanın yanı sıra anne-babalara da yeni beceriler öğretebilmektedir (Dearing, Kreider, Simpkins ve Weiss, 2006). Dolayısıyla bu araştırmadaki aile katılımı çalışmalarının, anne-baba-çocuk arasındaki ilişkinin kalitesini arttırdığı, sosyal becerilerin ev ortamında pekiştirilmesini sağladığı düşünülebilir. Yukarıda belirtildiği üzere konu ile ilgili yapılan araştırmalarla, bu araştırmanın bulguları aile katılımının çocuklara istenilen becerilerin kazandırılmasında etkili olabildiği yönünde paralellik göstermektedir.

Önceki bulgularda da belirtildiği gibi çocuklara evde ya da okulda eğitim programları ile destek vermek olumlu sonuçlara yol açabilmektedir (Arda, 2011; Ekinci Vural, 2006). Ancak en yüksek düzeyde ilerleme, okul ve evdeki eş zamanlı paralel uygulamalarla sağlanabilmektedir (Williams ve Johnson, 2005: 358). Waldorf, High Scope, Çocuktan Çocuğa Yaklaşım gibi çağdaş okul öncesi eğitim yaklaşımlarında, aile eğitimin vazgeçilemez bir parçası olarak kabul edilmektedir. Tüm çalışmalar aile katılımı ve aile eğitimi de içerecek şekilde okul-aile işbirliği sağlanmaktadır. Böylece aileler bilgilendirilirken,

çocukların potansiyelleri de arttırılmaktadır (Hanbury, 2005; Hohmann ve Weikart, 2002; Williams ve Johnson, 2005). Amerika'da dezavantajlı (göç etmiş, çok çocuklu ve düşük gelirli ailelerden gelen) 6 yaş grubundan altı çocuk aileleri ile birlikte Head Start Programı'nın uygulandığı bir anaokuluna bir yıl boyunca devam etmişlerdir. Bir yıl süren okul öncesi eğitimin sonunda, çocukların sosyal yeterliliklerinde önemli düzeyde ilerleme görüldüğü ortaya konmuştur (Clay, 1995). Bu araştırmada da okul ve ev ortamındaki eş zamanlı eğitimin daha yüksek düzeyde olumlu etki oluşturduğu bulgusu ile alan yazındaki bulguların desteklendiği söylenebilir.

Aile Katımlı Sosyal Beceri Eğitim Programı'nın, Deney Grubu3; Sosyal Beceri Eğitim Programı'nın Deney Grubu2; Aile Katılımı Etkinlikleri'nin Deney Grubu1'deki 4-5 yaş çocuklarının sosyal becerileri (kişiler arası beceriler, kızgınlık davranışlarını kontrol etme ve değişikliklere uyum sağlama becerileri, akran baskısı ile başa çıkma, kendini kontrol etme, sözel açıklama, sonuçları kabul etme, dinleme, amaç oluşturma, görevleri tamamlama) üzerinde anlamlı düzeyde etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($p < .01$). Üç deney grubu içerisinde sosyal beceri puan ortalamasında en yüksek düzeyde artışın olduğu grup, Aile Katımlı Sosyal Beceri Eğitim Programı'nın uygulandığı Deney Grubu3 olarak belirlenmiştir. Deney grupları içerisinde sosyal beceri puan artışında ikinci sırada Deney Grubu2, son sırada ise Deney Grubu1 yer almıştır. Araştırmadaki kontrol grubundaki çocukların ön-son ve izleme testi ölçümleri sonucunda sosyal beceri düzeylerinde anlamlı bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir ($p > .01$).

Bu çalışmanın bulguları doğrultusunda, okul öncesi dönem çocuklarının sosyal becerilerini desteklemeye yönelik eğitim programları arttırılmalıdır. Bu programlar uzun süreli hazırlanmalı ve etkileri de uzun sürelerde takip edilmelidir. Bu araştırmada yer alan sosyal beceriler dışında farklı becerilerin ele alındığı araştırmalar yapılmalıdır. Sosyal becerilerle ilgili farklı illerde, daha geniş yaş gruplarını (3-6 gibi) kapsayan araştırmalar planlanmalıdır. Okul öncesi dönemde sosyal becerilerin hangi değişkenlerle etkileşim halinde olabildiğini ortaya koyan çalışmalar gerçekleştirilmelidir. Boylamsal çalışmalar ile okul öncesi dönem çocuklarının sosyal becerilerinin sonraki yıllardaki gelişimi ve etkisi izlenmelidir. Sosyal beceri yetersizliklerinin nedenlerini ortaya koyan araştırmalar gerçekleştirilmelidir. Sosyal beceriler üzerinde annelerin yanı sıra babaların ve anne-babanın birlikte etkilerini ele alan çalışmalar yapılmalıdır. Öğretmen değerlendirmesinin yanı sıra akran, aile görüşlerine, gözleme dayalı değerlendirme yöntemlerinden de yararlanılmalıdır.

Okul öncesi öğretmenlerine, çocuklardaki sosyal becerilerin gelişimi, bu becerileri etkileyen faktörler, becerilerin nasıl desteklenebileceği ve iletişim becerileri gibi konularda hizmet içi eğitimler verilmelidir. Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı, Rehberlik Araştırma Merkezleri, üniversiteler ile okul öncesi eğitim kurumlarının, sosyal beceri yetersizliklerinin azaltılması, sınıflardaki sosyal ilişkilerin geliştirilmesi gibi konularda işbirliği yapmaları desteklenmelidir. Öğretmenler, sınıf yönetiminde çocukların sosyal yeterliliklerini geliştirmeye yönelik stratejiler de geliştirmelidirler. Sosyal beceri yetersizliklerini önleyici programlar geliştirmelidirler. Model olmanın öğrenme üzerindeki etkisi doğrultusunda, öğretmenler sosyal beceri açısından da olumlu model olmalıdırlar. Çocukların sosyal becerilerinin gelişimi yıl boyunca farklı yöntemlerle (sosyometri, gözlem, anekdot vb.) takip edilmelidir. Çocukların sosyal gelişimleriyle ilgili (tüm gelişim alanlarında olması gerektiği gibi) ailelerle iletişim halinde olunmalıdır. Öğretmenler aile katılımı çalışmalarına eğitim-öğretim yılı boyunca düzenli olarak yer vermelidirler. Aile katılımı çalışmaları, tür açısından çeşitlilik göstermelidir. Sadece belli çalışmalar (eve etkinlik gönderme, veli toplantısı gibi) gerçekleştirilmemelidir. Bilişsel ve dil gelişiminin yanı sıra sosyal, duygusal ve fiziksel gelişime yönelik aile katılımı çalışmaları da hazırlanmalıdır. Aile katılımı çalışmalarında tüm gelişim alanları desteklenmelidir. Ailelerin bu çalışmalar konusunda motivasyonları artırılmalı ve çalışmalarla ilgili geri bildirimler verilmelidir. Sosyal beceriler açısından da öğretmenler ailelere, çocuklarının sosyal becerilerinin gelişimi ve nasıl desteklenebileceği hakkında eğitimler vermelidirler. Evde sosyal becerilerin desteklenmesini sağlayacak etkinlikler uygulanmalıdır.

Anne-babalar (öğretmenlerde olduğu gibi), model olmanın çocukların davranışları üzerindeki büyük etkisini göz önünde bulundurarak, çocuklarına sosyal becerilerde de olumlu model olmalıdırlar. Çocukların sergilediği sosyal becerilere dikkat çekerek, bu becerileri uygun bir şekilde ödüllendirmelidirler. Anne-babalar, çocukların sosyal becerilerini arttırmak için birlikte ve tutarlı bir şekilde hareket etmelidirler. Anne-baba-çocuk arasında olumlu ve sağlıklı bir iletişim kurulmalıdır. Çocukların sosyal becerilerini geliştirmelerini destekleyebilecek bir sosyal yaşam (akraba ziyaretleri, kardeş ilişkilerinin desteklenmesi, çocuğun ev ortamında akranlarıyla bir araya gelmesi vb.) sağlanmalıdır. Anne-babalar, çocuklarının sosyal becerileri ve ilişkileri konusunda okul öncesi eğitimi öğretmenleriyle işbirliği halinde olmalı, aile katılımı çalışmalarını eksiksiz bir şekilde uygulamalıdırlar.

KAYNAKÇA

- AKÇAMETE, G. ve Avcıoğlu, H. (2005). Sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinin (7-12 yaş) geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5, 61-77.
- ARABACI, N. ve Aksoy, A. B. (2005). Okul öncesi eğitime katılım programının annelerin bilgi düzeylerine etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 18-26.
- ARDA, T. B. (2011). *Alternatif düşünme stratejilerinin desteklenmesi programının okul öncesi çocuklarının sosyal becerileri üzerinde etkililiğinin değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Ege Üniversitesi, İzmir.
- AVCIOĞLU, H. (2007). Sosyal becerileri değerlendirme ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması (4-6 yaş). *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7, 93-103.
- BARBAKOFF, S. ve Yo, Y.P. (2002). *Levels of social play: Observing and recording preschoolers*. (ERIC Document Reproduction Service No. ED472748).
- BİLEK, M. H. (2011). *Okul öncesi dönem çocuklarının ev ile okul ortamındaki sosyal becerilerinin karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi, Edirne.
- BRONFENBRENNER, U. (1979). *The ecology of human development*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- CLAY, C. D. (1995). *A qualitative study of the social competence of at-risk native American children during their transition from an Indian Head Start Program to a public school kindergarten*. Unpublished doctoral dissertation. USA: University of Denver.
- ÇAKIL, N. (1998). *Grupla sosyal beceri eğitiminin üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri üzerindeki etkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara
- DEARİNG, E., Kreider, H., Simpkins, S. ve Weiss, H. B. (2006) 'Family involvement in school and low-income children's literacy: Longitudinal associations between and within families', *Journal of Educational Psychology*, 98, 653-64.
- DERE, H. (2001). Okulöncesi eğitiminde fen-doğa ve matematik çalışmaları. "2000'li yıllarda çocuk ve aile". Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı.
- DERELİ, E. (2008). Çocuklar için sosyal beceri eğitim programının 6 yaş çocukların sosyal problem çözme becerilerine etkisi. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- DURUALP, E. ve Aral, N. (2010). Altı yaşındaki çocukların sosyal becerilerine oyun temelli sosyal beceri eğitiminin etkisinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39, 160-172.
- EKİNCİ VURAL, D. (2006). *Okul öncesi eğitim programındaki duyuşsal ve sosyal becerilere yönelik hedeflere uygun olarak hazırlanan aile katımlı sosyal beceri eğitimi programının çocuklarda sosyal becerilerin gelişimine etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- FANTUZZO, J., McWayne, C., Perry, M. ve Childs, S. (2004). Multiple dimensions of family involvement and their relations to behavioral and learning competencies for urban, low-income children. *School Psychology Review*, 33, 467-480.

- FREY, K. S., Hirschstein, M. K. ve Guzzo, B. A. (2000). Second Step: Preventing aggression by promoting social competence. *Journal of Emotional ve Behavioral Disorders*, 8, 102-114.
- GÜLAY H. ve Akman, B. (2009). *Okul öncesi dönemde sosyal beceriler*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- GÜRŞİMŞEK, I. (2003). Okul öncesi eğitime aile katılımı ve psikososyal gelişim. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 3, 125-144.
- HANBURY, C. (2005). *Children for health*. London: Child to Child Trust Institute of Education.
- HOHMANN, M. ve Weikart, D. P. (2002). *Educating young children: Active learning practices for preschool and child care programs*. (2nd ed.). Ypsilanti, Michigan: High/Scope Press.
- HONIG, A.S. ve Wittmer, D.S. (1996). Helping children become more prosocial: Ideas for classrooms, families, schools, and communities. *Young Children*, 51, 62-70.
- KARAKUŞ ÖZDEMİR, E. (2015). *4-6 yaş grubu çocukların sosyal beceri eğitimine ilişkin öğretmen görüşleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
- KARASAR, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi* (15. Baskı) Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- KURT, F. (2007). *Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden beş-altı yaş çocuklarının sosyal uyum ve becerilerine proje yaklaşımı eğitim programlarının etkisinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- LADD, G.W. (2005). *Children's peer relations and social competence: a century of progress*. New Haven, CT: Yale University Press.
- MARCON, R. A. (1999). Positive relationships between parent school involvement and public school inner-city preschoolers' development and academic performance. *School Psychology Review*, 28, 395-412.
- MATSON, J. L., Matson, M. L. ve Rivet, T. T. (2007). Social skills treatments with children with autism spectrum disorders. *Behavior Modification*, 31, 682-707.
- MAZOTTA-PERRETTI, J. A. (2009). *An evaluation of at risk students' behaviors through a social skills intervention program designed to improve school success*. Unpublished doctoral dissertation. USA: Northcentral University.
- NORES, M., Belfield, C. R., Barnett, S. W. ve Schweinhart, L. J. (2005). Updating the economic impacts of the high/scope Perry preschool program. *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 27, 245-261.
- OKUR, M. (2008). Çocuklar için felsefe eğitim programının altı yaş grubu çocuklarının atılganlık, işbirliği ve kendini kontrol sosyal becerileri üzerindeki etkisi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- ÖZİSKENDER, G. (2011). *Orff yaklaşımı ile yapılan okulöncesi müzik eğitiminin öğrencilerin sosyal becerilerinin gelişimine etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- SCOTT, E. K., London, A. S. ve Hurst, A. (2005). Instability of patchworks of child care when moving from welfare to work. *Journal of Marriage and Family*, 67, 370-386.
- TANRIÖĞEN, Y. (2014). *Okul öncesi dönemi çocukların yaşadıkları sosyo kültürel ortamların sosyal beceri ile olan ilişkisinin değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi, Denizli.

- TUNA, Y. (2012). İletişim kavramı ve iletişim süreci. Vural, İ. (Ed.). İletişim. Ankara: Pegem Akademi.
- TÜRKOĞLU, D. (2013). *Okul öncesi dönem çocuğu olan babaların babalık rollerini algılamaları ile eşlerinden gördükleri desteğin çocuklarının sosyal beceri düzeylerine etkisinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- UYSAL, A.D. (2014). *Anne destekli, anne desteksiz sosyal beceri eğitimi alan ve almayan okul öncesi çocukların sosyal beceri düzeyleri ve benlik kavramlarının karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul
- ÜLGEN, G. ve Fidan, E. (2003). Çocuk gelişimi. *İstanbul: Milli Eğitim Basımevi*.
- VAUGHN, S., Ae-Hwa, C., Morris-Sloan, C.V., Hughes, M.J., Elbaum, B. ve Sridhar, D. (2003). Social skills for young children with disabilities. *Remedial and Special Education*, 24, 2-15.
- WESTWOOD, P. (1993). *Commonsense methods for children with special needs strategies for the regular classroom*. London.
- WEIKART, D. P. (1991). *High/Scope educational research foundation. The sixth Milton and Eleanor Fromer lecture on early childhood education*. Jerusalem, Israel: The National Council of Jewish Women Research Institute for Innovation in Education. (ERIC Document Reproduction Service No. Ed363407).
- WILLIAMS, C. L. ve Johnson, J. E. (2005). *The Waldorf Approach to early childhood education*. (Edt. Jaipaul L Roopnaire, James E. Johnson) (p. 336-362). Approaches to Early Childhood Education. USA: Prentice Hall.
- YENER ÖZTÜRK, P. (2014). *Okul öncesi eğitim alan 60 ay ve üzeri çocukların sosyal beceri düzeyleri ile annelerinin çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- YILDIRIM, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

